

ประเด็นในการสื่อสารเรื่อง วัคซีนป้องกันไวรัสโรต้า

ชัชฎา พันธุ์เจริญ

เนื่องจากวัคซีนโรต้าเป็นวัคซีนใหม่ที่น่าเข้ามาใช้ในประเทศไทยได้ไม่นาน และยังมีราคาแพง กุมารแพทย์ควรใช้เวลาในการสื่อสารกับพ่อแม่เกี่ยวกับวัคซีนดังกล่าว ซึ่งอาจต้องใช้เวลาช้านานกว่าเวลาที่เคยใช้ในการพูดคุยเกี่ยวกับวัคซีนเพื่อเลือกอื่นซึ่งเป็นที่รู้จักมานานหลายปี ควรอธิบายเกี่ยวกับโรคอุจจาระร่วงจากเชื้อไวรัสโรต้า และให้ความสำคัญเป็นพิเศษในการกล่าวถึงประสิทธิภาพและความปลอดภัยของวัคซีนโรต้า

วัคซีนโรต้า... เป้าหมายในการนำมาใช้

การนำวัคซีนโรต้ามาใช้ มีเป้าหมายในการลดความรุนแรงของโรคอุจจาระร่วงจากเชื้อไวรัสโรต้าและลดโอกาสในการรับเด็กไว้รักษาในโรงพยาบาล มากกว่าเป้าหมายในการป้องกันไม่ให้เป็นโรคเหมือนกับวัคซีนส่วนใหญ่ หรือพูดอีกนัยหนึ่งได้ว่า เด็กที่ได้รับวัคซีนไวรัสโรต้า หากได้รับเชื้อไวรัสโรต้า ยังอาจเกิดโรคอุจจาระร่วงจากเชื้อนี้ได้ แต่อาการของโรคมักไม่รุนแรง จึงทำให้ลดความจำเป็นในการเข้ารับการรักษาในโรงพยาบาล

วัคซีนโรต้า... ป้องกันโรคอุจจาระร่วงได้มากน้อยแค่ไหน

วัคซีนโรต้าสามารถลดความรุนแรงของโรคอุจจาระร่วงที่เกิดจากเชื้อไวรัสโรต้าเท่านั้น ไม่อาจป้องกันโรคได้ทั้งหมด ดังนั้น แม้เด็กจะได้รับวัคซีนโรต้าแล้ว

หากได้รับเชื้อไวรัสโรต้า ก็ยังทำให้เกิดโรคได้ แต่ส่วนใหญ่มักมีอาการไม่รุนแรง และยังมีโอกาสเป็นโรคอุจจาระร่วงจากเชื้อชนิดอื่นๆ ได้

“แม้ว่าจะได้รับวัคซีนโรต้าแล้ว เด็กก็ยังมีโอกาสที่จะเกิดท้องเสียจากเชื้ออื่น ๆ หรือแม้แต่จากเชื้อไวรัสโรต้าเอง แต่ถ้ากล่าวโดยรวม หากลูกของคุณแม่ได้รับวัคซีนโรต้าแล้ว โอกาสป่วยจากโรคท้องเสียชนิดรุนแรงถึงขั้นต้องนอนโรงพยาบาลจะลดลงได้มาก”

ความปลอดภัยของวัคซีนโรต้า... ปลอดภัยแค่ไหน

ในอดีต มีวัคซีนโรต้าที่ถูกยกเลิกการใช้ในประเทศสหรัฐอเมริกา เนื่องจากการเพิ่มความเสี่ยงของการเกิดโรคลำไส้กลืนกันภายหลังเด็กที่ได้รับวัคซีน ต่อมา มีการพัฒนาวัคซีนโรต้ารุ่นใหม่ขึ้น ซึ่งมีประสิทธิภาพในการลดความรุนแรงของโรคได้ดีเท่าเทียมกับวัคซีนรุ่นเก่า แต่มีความปลอดภัยเพิ่มขึ้น อาการข้างเคียงของวัคซีนโรต้ารุ่นใหม่ที่มีเพียงเล็กน้อย เช่น ไข้ ถ่ายเหลว การติดตามเด็กจำนวนหลายหมื่นคนที่ได้รับวัคซีนโรต้ารุ่นใหม่พบว่า ไม่ได้เพิ่มโอกาสของการเกิดโรคลำไส้กลืนกัน อย่างไรก็ตาม ควรติดตามการใช้วัคซีนรุ่นใหม่อย่างใกล้ชิดต่อไป เพื่อให้มั่นใจว่าวัคซีนนี้มีความปลอดภัยอย่างแท้จริง

“วัคซีนโรต้าที่มีใช้ในปัจจุบันนี้เป็นวัคซีนรุ่นใหม่ซึ่งมีความปลอดภัยสูง อาการข้างเคียงหลังได้รับวัคซีนพบได้น้อยและไม่รุนแรง ส่วนใหญ่เป็นเพียงอาการใช้ต่ำๆ หรือถ่ายเหลวเท่านั้น การติดตามเด็กที่ได้รับวัคซีนโรต้ารุ่นใหม่หลายหมื่นคนทั่วโลก ไม่พบว่ามีความเสี่ยงต่อการเกิดโรคลำไส้กลืนกัน (อาจต้องอธิบายเพิ่มเติมเกี่ยวกับโรคนี้) เพิ่มขึ้นแต่อย่างใด ซึ่งแตกต่างจากวัคซีนรุ่นเก่าที่ถูกเลิกใช้ไปแล้ว เนื่องจากทำให้เสี่ยงต่อการเกิดโรคลำไส้กลืนกันเพิ่มขึ้น”

วัคซีนโรคตา... คุ่มค่าแค่ไหน

วัคซีนโรคต่ายังมีราคาแพง แต่ละครอบครัวควรพิจารณาความคุ้มค่าในการให้วัคซีนชนิดนี้ด้วยตนเอง แพทย์ควรหลีกเลี่ยงการแนะนำหรือชี้แนะ แต่ควรทำหน้าที่ให้ข้อมูลที่ตรงไปตรงมา และให้พ่อแม่เด็กเป็นผู้ตัดสินใจเอง ควรมีการศึกษาถึงความคุ้มค่าของวัคซีนชนิดนี้สำหรับเด็กไทยต่อไป

“เนื่องจากวัคซีนโรคตาอาจยังมีราคาสูงสำหรับบางครอบครัว พ่อแม่ควรปรึกษาหารือกันโดยนำข้อมูลที่หามาให้ไปพิจารณาว่าวัคซีนมีความคุ้มค่าหรือไม่ และคุ้มค่าแค่ไหนก่อนจะตัดสินใจว่า จะให้วัคซีนกับลูกหรือไม่”

กรณีที่พ่อแม่เด็กตัดสินใจยังไม่รับวัคซีนโรคตา ควรยอมรับการตัดสินใจของเขา ไม่ว่าจะพ่อแม่เด็กจะตัดสินใจอย่างไร ควรแนะนำเสมอว่าในการป้องกันโรคอุจจาระร่วงจำเป็นต้องอาศัยมาตรการหลายๆ อย่าง ประกอบกัน เช่น การดื่มนมแม่ การรักษาความสะอาดของน้ำดื่มและอาหาร การหลีกเลี่ยงพาเด็กไปในที่แออัด

อายุที่เหมาะสมของเด็กในการรับวัคซีนโรคตา

ปัจจุบันแนะนำให้ใช้วัคซีนโรคตาจำนวน 2 หรือ 3 ครั้งแล้วแต่บริษัทผู้ผลิต โดยให้ทางปากในเด็กเล็กอายุ 2 และ 4 เดือน (และ 6 เดือนกรณีต้องให้ 3 ครั้ง) ไม่แนะนำให้ใช้วัคซีนก่อนเด็กอายุ 6 สัปดาห์ และยังไม่มียกเว้นแนะนำในเด็กอายุมากกว่า 6 เดือน ซึ่งแม้ว่าเด็กอายุหลัง 6 เดือนยังมีความเสี่ยงต่อการติดเชื้อไวรัสโรคตา แต่ยังไม่มีการศึกษาประสิทธิภาพและความปลอดภัยของวัคซีนในเด็กกลุ่มอายุดังกล่าว หลายคนยังวิตกว่าวัคซีนอาจทำให้เกิดภาวะลำไส้กลืนกันเพิ่มขึ้นในเด็กอายุมากกว่า 6 เดือน ซึ่งเป็นช่วงอายุที่พบโรคลำไส้กลืนกันเพิ่มขึ้น

“เด็กที่ได้รับวัคซีนโรคตาและพบว่ามีความปลอดภัยสูง ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 6 สัปดาห์ถึง 6 เดือน ปัจจุบันจึงยังไม่มีข้อแนะนำให้ใช้วัคซีนในเด็กเล็กกว่า

อายุ 6 สัปดาห์ และใช้ในเด็กอายุเกิน 6 เดือน หากต้องการใช้จริงๆ ก็น่าจะใช้ได้ แต่ต้องติดตามอาการข้างเคียงจากโรคกล้ามเนื้ออ่อนแรงหลังได้รับวัคซีนด้วย”

ผลกระทบของวัคซีนโปลิโอชนิดหยอดและวัคซีนโรต้า

การให้วัคซีนโปลิโอชนิดหยอดพร้อมกับวัคซีนโรตาอาจมีผลต่อการสร้างภูมิคุ้มกันในการป้องกันโรคทั้งสอง สำหรับประเทศที่ยังมีการใช้วัคซีนโปลิโอชนิดหยอด ในปัจจุบันยังไม่แนะนำให้ใช้วัคซีนทั้งสองพร้อมกันในการให้ครั้งแรก ดังนั้นควรให้วัคซีนทั้งสองห่างกันไม่น้อยกว่าสองสัปดาห์ สำหรับประเทศที่ใช้วัคซีนโปลิโอชนิดฉีดซึ่งส่วนใหญ่อยู่ในรูปวัคซีนรวมกับวัคซีนคอตีบ-บาดทะยัก-ไอกรน วัคซีนฮิบ และวัคซีนตับอักเสบบี รวมทั้งเด็กไทยส่วนหนึ่งซึ่งได้รับบริการวัคซีนในสถานพยาบาลภาคเอกชน สามารถหยอดวัคซีนโรต้าได้ในเวลาเดียวกับการฉีดวัคซีนรวมข้างต้น

“วัคซีนโรต้าแนะนำให้ใช้ได้พร้อมกับวัคซีนรวมคอตีบ-บาดทะยัก-ไอกรน-โปลิโอชนิดฉีด กรณีใช้วัคซีนโปลิโอชนิดหยอด ไม่แนะนำให้ใช้พร้อมกันสำหรับการให้ครั้งแรก ควรให้วัคซีนทั้งสองห่างกันอย่างน้อย 2 อาทิตย์”